

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

1.1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrittävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2. Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja opiskeluhoillon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma

- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheyttynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheyttynä.

Kaikki oppilaiden oppilaskohtaiset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman opiskeluhoitoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4. Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien ratkaisujen delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Hangossa paikallista opetussuunnitelmatyötä tekee sivistystoimen johtajan johtama työryhmä. Se koostuu molempien kieliryhmien edustajista. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan kieliryhmittäin. Niissä voidaan tehdä koulukohtaisia painotuksia opetussuunnitelman oppiainesisällöissä ja toimintatavoissa. Osa-alueet, joita ei määritellä paikallisessa opetussuunnitelmassa, sisällytetään koulujen vuosittain hyväksyttyihin työsuunnitelmiin.

Opetussuunnitelmatyötä tehdään osittain yli kielirajojen, osittain kieliryhmittäin niin, että oppiainekohtaiset osat laaditaan kielen mukaan, kun taas yleiset ovat yli kielirajojen. Paikalliset opetussuunnitelmat hyväksytään erikseen joko suomen- tai ruotsinkielisen lautakunnan jaostossa. Hyväksytty opetussuunnitelma julkaistaan kaupungin kotisivulla.

Opetustoimen henkilöstö kokoaa opetussuunnitelman sähköiseen muotoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon edustajat, mm. koulupsykologit, koulukuraattorit ja kouluterveydenhoitajat, osallistuvat opetussuunnitelman laadinnan niihin osiin, jotka koskevat oppilashuoltoa. Opetussuunnitelmaa on laadittu myös yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten kanssa, mm. varhaiskasvatuksen henkilökunta, esiopetus, toisen asteen koulutus sekä liikunta- ja nuorisotoimi. Oppilaat ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen. Huoltajalla on mahdollisuus vaikuttaa kodin ja koulun yhteistyötä sisältävien osuuksien laadintaan.

Opetussuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti koulukohtaisissa ja kuntakohtaisissa arviointitilaisuuksissa sekä kerättävän palautteen avulla. Opetussuunnitelmaa kehitetään saadun palautteen pohjalta. Opetussuunnitelman muutokset ja lisäykset hyväksytään sivistyslautakunnan jaostoissa.

Kaupungissa on seuraavat suunnitelmat, jotka täydentävät opetussuunnitelmaa:

- Iltapäivätoiminnan suunnitelma
- Oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma
- Kaupungin Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Poissaoloihin puuttumisen malli

Esiopetuksen ja perusopetuksen nivelvaiheessa tehdään yhteistyötä mm. tekemällä kouluvalmiuskartoitus. Koulutulokkaat saavat tutustua koulutyöhön vierailemalla kouluissa. Esi- ja alkuopetus valmistelevat yhdessä koulun aloitusta. Siirryttäessä kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle pidetään tiedonsiirtopalavereita, joihin osallistuu rehtorit, opettajat ja oppilashuoltohenkilöstö. Toiselle asteelle siirryttäessä oppilaita ohjataan ja neuvotaan siirtymävaiheessa ja tarvittaessa yhteistyötä tehdään vastaanottavan oppilaitoksen kanssa.

Opetus on pääasiassa vuosiluokittain etenevää tai järjestetään tarvittaessa yhdysluokkaopetuksena, jolloin voidaan käyttää vuorokurssiperiaatetta. Opetus voi edetä myös vuosiluokkiin sitomattomasti tai omiin

opinto-ohjelmiin perustuvana opiskeluna, joka vaatii oppilaskohtaisen tuen hallintopäätöksen. Opetus järjestetään pääosin ainejakoisena, mutta tarvittaessa myös kokonaan tai osin eheyttynä suunnitelman mukaan.

Opetustunnit jaetaan vuosiluokittain valtioneuvoston vahvistaman ja sivistyslautakunnan jaoston hyväksymän tuntijaon mukaisesti.

Tuntijaon kieliohjelma, on sivistyslautakunnan vahvistamassa toimintasäännössä.

Valinnaiset aineet määritellään tarkemmin luvussa 12.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot kuvataan koulujen työsuunnitelmissa.

Oppilaanohjausta tarjotaan opetussuunnitelman perusteiden, kappaleiden 13, 14 ja 15 mukaisesti, sekä laaditun ohjaussuunnitelman mukaisesti ja sen mukaan, mitä koulujen työsuunnitelmissa päätetään.

Paikallisia erityispiirteitä ovat sijainti Itämeren äärellä, historialliset näkökohdat ja kaksikielisyys.